

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium memorandorum vires naturales et commoda comprehendens a Plinio data

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Liber xxxv [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

laminaſq; laborioſius v̄tūtur in hispania eruto, totaſq; per gallias.
Sed in britania ſummo terre corio adeo large: vt lex vltro dicatur,
ne plus certo modo fiat. Mirum in his ſolis metallis q̄ derelicta
fertilius reuiuſcunt. Hoc videtur facere relaxatis ſpiramētis ad ſa-
cietatem infulus aer: eque vt feminas quaſdā fecundiores aborſus
facere. Mirum aqua addita non liqueſcere vaſa eplumbo. Eadeſ;
in aqua calculus ereus ve quadrans ſi addatur vas peruri.

Ca. xviii. Medicina de plumbo
et ſcoria plumbi.

N medicina per ſe vſus plumbi eſt: cicatrices reprimere.
Ad alligatiſq; lumborum parti laminis: frigore impediri
impetus veneris. Viſaq; in quiete veneria ſponte nature
erumpentia: vſq; in morbi genus. His laminis Caluus orator co-
hibuiſſe traditur: viresq; corporis ſtudiorum labore cuſtodiffe. Ne-
ro (quoniaſ; ita diis placuit) princeps: lamina pectori impoſita: ſub
ea cantica exclamans: talendis vocibus demonſtrauit rationē. Co-
quū ad medicine vſus: patinis fictilibus ſuſtrato ſulphure minuto
laminis iſoſitis tenuibus: opertiſq; ſulphure & ferro mixtis. Cū
coquitur minuenda eo opere foramina ſpiritus conuenit: alioquin
plumbi e fornacibus halitus noxius ſentitur. & peſilens. Canibus
ociffime. Omnium vero metallorum muſcis & culicibus.

Liber, xxxv. Agit de picturis & fictilib⁹ & imaginibus

Capitulum ſecundum. De
imaginibus & bibliothecis.

Aſimii pollionis rome inuentum: primus equidem bibliote-
cam dicant. An priores ceperint alexandrie & pergami reges: qui
bibliothecas magno certamine inſtituerint: non facile dixerim.

Imaginum amore flagraſſe quondā teſtes ſunt: & atticus ille, Ci-
ceronis: edito de his volumine. Et M. varro benigniſſimo inuento
inſertis voluminū ſuorum fecunditati: nō nominibus tantū ſeptin-
gentorum illuſtrium: ſed & aliquomodo non paſſus imaginibus in-
tercidere figuras.

Ca. iiii. De clipeis
et picture initio.

Scutis qualibus apud troiam pugnatum eſt continebātur ima-
gines: vnde & nomē habuere clipeorū: non vt puerſa grāmaticoſe

subtilitas voluit a lucēdo. De picture initiis incerta questio est. Egiptii sex millibus annorū apud ipsos inuentam priusq̄ in greciā transferret affirmant. Vana predicatione vt palam est. Greci alii apud Syonem: alii apud Corinthios repertam: omnes ab vmbra hominis lineis circūducta. Itaq; talem primam fuisse. Secundam singularis coloribus.

Ca. iiii. De pictoribus & tabulis.

Fecit L. Scipio tabulā victorie sue asiaticae: quā in capitolio posuit. Idq; egre tulisse fratrem africanū tradūt. Iratū non imerito: quū filius eius illo p̄lio captus fuerat. Hostilius mācinus qui primus cartaginē irruerat: sitū eius expugnationēq; deputās pponendo in foro: & ipse assistēs populo spectātī cuncta enarrādo. Qua comitate p̄ximis comitiis cōsulatū adeptus est. Habuit scena p̄ximis ludis claudii magnam admirationē picture: cum ad regularum similitudinem corui decepti imagine aduolarent.

Ca. vi. De coloribus.

Ex oibus coloribus alii nascunt: alii sūt nascuntur sinopis rubrica auripigmentū. E vilioribus ochra/cerusa vsta/Sandaraca/sandix/atramētū. Sinopis inuēta est primū in ponto. Nascitur & in egipto, balearibus affrice, sed optima in lemno & capadotia. Effossa et in spelūcis que saxo adhaeret excellit. Hacyfi sunt veteres ad splēdorem. Species sinopis tres rubra/minus rubens/media. Vius ad penicilum: aut si lignum colorare libeat. Que magis ceteris rubet vtilior abacis.

Ca. ix. De auiibus pictura deceptis.

zeuxis pictor detulit vuas pictas: tāto successu: vt aues ad eas aduolarent. zenixq; pinxisse puerū vuas ferentē: ad quē cū aduolarent aues: eadē ingenuitate p̄cessit iratus operi. & dixit: vuas melius pinxi q̄ puerū. nam & si cōsummassem: aues timere debuerunt.

Eius est ephigenia oratorū laudib⁹ celebrata: qua stāte ad aras peritura cū melos pinxisset oēs precipue patruū: cū tristitie omnē imaginē consūpisset: patris ipsius vultū velauit: quē digne nō poterat ostēdere. Sunt & alia eius ingenua exēplaria. veluti ciclops dormiēs in puula tabula. Cuius & sic magnitudinē exprimere cupiens: pinxit iuxta satros pollicem eius tirsō metientes. Atq; in omnibus eius operibus plus intelligitur semper q̄ pingitur. & cum ars summa sit: ingenium tamen vltra artem est.

Appelles prim⁹ in pictura lris oibus eruditus: p̄cipue arismetice et geometrie: sine quibus negabat artē perfici posse: docuit neminem minore talēto annis decē. Et huius auctoritate effectū est fitione. primum: deinde in tota grecia: vt pueri ingenui ante omnia

antigraphicem hoc est picturam in ludo docerentur recipereturque
ars ea in primū gradū artium liberaliū. Semper quidē honos ei
fuit: vt ingenui eam exercebant, mox vt honesti. perpetuo interdī-
cto: ne seruitia docerentur. Appelli fuit perpetua cōsuetudo nū-
q̄ tam occupatā diem agendi: vt nō lineam ducendo exercebat ar-
tem. Idem p̄fecta opera p̄ponebat in pergula transeuntibus: atq̄
post ipsam tabulam latens: vitia q̄ notarent auscultabat: vulgū di-
ligentiorē iudicem q̄ se p̄ferens. Fuit & comitas illi p̄pter quā &
gratior alexādro magno erat frequenter in officinam ventitāri. Vn-
de & iam ab alio pingi se vetuit. Sed in officina imperite multa
differenti: silentium comiter suadebat: rideri eum dicens a pueris
qui colores tererēt. Tantū auctoritatis & iuris erat in regē altoquin
iracundus. Quō alexander honorem ei clarissimo prebuit exēplo
Nāq̄ cum dilectam sibi ex suis precipue nomine Sampsam nu-
dam pingi: ob admirationē forme ab apelle iussisset: eumq̄ cōpa-
ri captū amore sensisset: dono dedit eā. Magnus aio maior impe-
rio sui. Nec minor hoc facto q̄ victoria aliqua. Quippe se vicit, nec
thorum tantum: sed etiam affectum suum donauit artifice: ne dise-
cte quidem respectu motus vt que modo regis fuisset: modo picto-
ris esset.

Percontanti prothogeni excellenti pictori q̄ti appelles licitare
tur opera effecta: paruū nescio quid dixerat. At ille quinquage-
nis talentis poposcit. famamq̄ dispersit se emere vt pro suis ven-
deret. Ea res concitauit rhodios ad intelligendum artificem, nec
nisi augētibus precium cessit. Imaginum ille similitudines adeo
discrete pinxit: vt incredibile dictū. Appion gramaticus scriptum
reliquerit: quedam ex facie hominū addiuuantem ex his dixisse
aut futuros mortis annos aut preterite. Nō fuerat ei gratia in co-
mitatu alexādryi aut rēpestatis alexādryā pulsus subornato fraude
emulorū seruo regio: inuitatus ad regis cenā venit. Indignantiq̄
ptolomeo & vocatores suos ostendenti: vt diceret a quo eorum in-
uitatus esset: arrepto carbone extincto e foculo: imaginem in pari-
ete deliuiuit. Agnoscente vultum serui regis ex inchoato profi-
nus pinxit: & antgoni regis imaginem altero lumine orbem: pri-
mus excogitata ratione vitia condendi. Obliquam namq̄ fecit
vt quod corpori deerat: potius deesse picture videretur. Tantumq̄
in ea parte a facie ostendit: quam totam poterat ostendere. Sunt
inter opera eius expirantium imagines. Erat canis mire factus
Non indicabat se exprimere in eo spumam anhelantis: cum reli-
qua omni parte quod difficilimum erat: sibi ipse satisfecisset. Di-

Iplicebat autem ars ipsa. Videbat nimia; ac longius a veritate. spu
maꝑ illa non nasci ex ore anxio animi cruciatu. Absterferat se
pius mutaueratq; peniculum; nullomodo sibi approbans. Postea
iratus spongiã impegit inuiso loco tabule. ex illaq; reposuit abla
tos colores qliter cura optauerat. Fecitq; in pictura fortuna naturã

Demetrius rex cum ab ea parte sola posset rhodum capere qua
prothegenes pinguebat; non intendit. parcentemq; picturẽ; fu
git occasio victorie. Neq; interpellatus preliis inchoata opera p̄
termisit. Sed accitus a rege; interrogatusq; qua fiducia extra mu
ros ageret: Respondit scire se illi cuz rhodus bellum esse nõ cū arti
bus. Fuit arelius rome p̄celebris; nisi flagitio insigni corrupisset
artem; semper alicuius amore femine flagrans. Et ob id deas pins
gens sed dilectarũ imagine. Itaq; in pictura eius scorta nũerabanť

Ca. x. de auium cantu compescen
do per picturam

On est omittenda in picture mensione celebris circa lept
n dum fabula Siquidem in triumphatu celebri quodã in lo
co deductus a magistratibus; in nemorosum hospitium mi
naciter cum is postero die quereretur somnum ademptum volucrũ
concentu At illi draconem in longissima membrana depictũ cir
cumdedere loco. Eoq; terrore aues tunc siluissen arrãtur. Postea co
gnitum est ita posse compesci

Ca. xi. de fictilibus.

Tarquinius priscus iouis effigiem in capitolio dicauit fictilem. Ab
hoc eodem factum herculem. He enim tum effigies deum laudatĩ
simẽ erant. Nec penitet nos illorum qui tales coluerunt. Aurum
enim & argentum ne diis quidem conficiebant. In sacris quidem
etiam inter has opes non murinis cristallinis ve; sed fictilibus pro
libarur innocentius. Maior paris hominum terrenis vitur vasis.
Et hec per maria vitro citroq; portant.

Ca. xii. terre & pulueres qui in las
pidem vertuntur.

Quis satis miretur terre partẽ puluerem appellatum; in puteo
li collibus opponi maris fluctibus; mersũq; ptinus fieri lapidẽvnũ
vndis inexpugnabilẽ; & fortiorẽ cotidie vtiq; si cumano misceat
cemẽro? Eadẽ ẽ terre natura in egyptica regione. sed ibi nõ puluis;
veg; ipã terra qlibet magnitudie excisa; & demersa in mare lapidea
extrahĩ. Hoc idẽ circa cassandrea p̄dũt fieri. Er in fore gindio dul
ci; intra octo menses terrã lapidescere. Ab oropo qdẽ aulidãvq; qc
quid terre attingĩt mari; mutatur in saxa. Non multum puluere

puteolano distat e nilo harena tenuissima sui parte; non ad sustinē
da maria fluctusq; frangēdos: sed ad debellāda corpa palestre stu-
diis. Inde ad neronē principē aduehebat. Quin & leona & crate-
ro alexātri magni ducibus; fabulum hoc portari cum reliquis mi-
litaribus cōmerciis reperio Ca. xiii. Terre varietates ad lateres

Lateres nō sunt e sabulo, neq; arenoso, multoq; minus calcu-
loso ducēdi solo: sed e cretoso & albicante aut ex rubrica. Vel si iaz
e sabulo: masculo certe. Finguntur optime, vere. Nam solstitio
rimosi fiunt: quos edificis non idoneos probant.

Greci preterq; vbi e silice fieri poterat stictā: parietes latericios pre-
tulere. Sunt enī eterni si ad ppendiculū fiat. Ideo & ad publica opa
& regias domos addunt. Sic extruxere murū athenis. Sic patris
edes iouis & herculis: quīs lapideas colūnas & epistilia circūdarēt

Ca. xiiii. de sulphure & medicinis eius.

Maxime mira est natura sulphuris quo plurima domant. Nascit in
insulis eolis inter siciliā & italiā. Sed nobilissimū in melo insula.
In italia quoq; inuenit. In neapolitano cāpanoq; agro: collibus q
vocat leucogabi: qd e cuniculis effossum pficit igni. Vnū eius ge-
nus: viuū qd greci apyron vocāt, nascit & solidū. Eo solo ex oib⁹
gnibus medicivnt. Cetera enī liquore cōstāt: & cōfecunt oleo in
cocta. Viuū aut effodit trāslucetq; & viret. Alterū genus appellāt
glebā: fullonū tm officiis familiare. Tertio gnū vnus est vsus ad suf-
fiēdas lanas: qm cādorē molliciēq; cōfert. Sulfuri tātavis ē: vt mor-
bos comitiales dephēdat nidore: impositū igni. Lusit & anachi-
lās eo cādēs in calicē nouo pruna supposita circūferēs: ex ardescē-
tis repulsu: pallorē dirū veluri defunctoz effundente conuiuis.

Renibus & lūbis mire prodest impositū. Aufert lichenas a facie
cū therebinti resina. & lepras. Auelli aut subinde d3. Prodest & su-
spiriosif linitū purulēta quoq; extullētib⁹. & cōtra scorpionū id⁹.
Fulmīa & fulgura sulphuris odorē hñt. ac lux ipa corū sulphurea

Ca. xvi. de crete generibus.

c Rete plura gnā. ex his cymolie duo ad medicos ptinentia:
Cādidū & ad purpurissum inclinās. Vis vtrifq; & ad discuti-
endos tūores: & sistēdas fluxiones aceto assumpto. Paus quoq;
& parotidas cohibet & lichenas ilita pustulasq;. Si vero affronitum
admisceatur & acetum: pedum tumores sanat: Itavt in sole curatio
hec fiat: & post sex horas aqua salsa abluatur. Et refrigerandi quo-
q; natura crete est. sudoresq; immodicos sistit ilita.

Iber. xxxvi. agit de lapidibus / lapidicinis / structuris / pira-
midibus / laberinthis / & ceteris mirabilibus structuris.